

Boeren Harlingen en Franekeradeel leveren eerste meetgegevens op

In Harlingen en Franekeradeel zijn zeven boeren van start gegaan met het meten van de verzilting in de drains en de sloten rond hun percelen. Eén van hen is Gerlof Bergmans, akkerbouwer uit het Friese Wijnaldum. "Prettig om zelf te kunnen meten, op de momenten die voor óns belangrijk zijn."

Het akkerbouwbedrijf van Gerlof meet circa 100 hectare. Naast pootaardappelen bestaat de teelt uit uien, graan en suikerbieten. Het bedrijf ligt midden in het gebied waar de bodem als gevolg van zout- en gaswinning de afgelopen decennia met 30 centimeter is gedaald. Hoewel de winning van zout en gas zijn gestopt, is sprake van een na-ijleffect. Daardoor blijft de bodem met ongeveer één centimeter per jaar dalen. En dat heeft consequenties, vertelt Gerlof: "Als de bodem daalt, neemt de zoutwaterdruk vanuit zee toe. De verzilting die daarmee gepaard gaat, kan schade opleveren aan de gewassen. Het is dus belangrijk om te weten wat er in en rond je perceel gebeurt. Dát is de reden waarom ik me heb aangemeld voor Boeren Meten Water."

Belangrijke informatie

Gerlof heeft inmiddels ervaring opgedaan met de Aqua Mobile. Bij zijn eerste 'rondje' langs drainagebuizen en sloten op zijn perceel, trof hij EC-waarden (zoutgehalte) aan van gemiddeld 5 tot 6 in de sloten, met een uitschieter naar 11 in één van de drainagebuizen. Dat is belangrijke informatie, aldus Gerlof. "Vorig jaar moest ik beregenen. Het water dat ik toen heb gebruikt, was eigenlijk te zout. Die situatie kan ik nu met de Aqua Mobile voorkomen. Met behulp van het meetinstrument kan ik direct het zoutgehalte van het water dat ik oppomp bepalen. Is

het water te zout, dan kan ik voor een andere waterbron kiezen."

Data beschikbaar op platform

De meetresultaten van de deelnemende agrariërs komen op een digitaal platform te staan. Omdat de data onderling worden gedeeld, wordt naar verwachting een goed beeld verkregen van het verziltingsproces in het pilotgebied. Gerlof: "Tot dusver waren we voor onze informatie afhankelijk van het waterschap (Wetterskip Fryslân, red), dat eens per twee weken metingen in ons gebied verricht. Het is prettig dat we nu ook zelf kunnen meten op de momenten die voor ons van belang zijn."

Dat ook het klimaat een rol speelt bij de mate van verzilting, werd vorig jaar nog eens extra duidelijk. Gerlof: "In de droge zomer van 2018 hadden we meer last van verzilting binnenin percelen én last van brak slootwater voor het beregenen van de uien."

Gerlof Bergmans

Waterschap en agrariër: samen meten voor meer begrip

Bij Boeren Meten Water staan metingen in perceel, drain en sloot centraal. Metingen die een schat aan informatie zullen opleveren, zo is de verwachting. Bovendien is sprake van een bijkomend voordeel, namelijk een betere samenwerking tussen boer en waterschap. Want door sámen te meten, zal meer begrip voor elkaars standpunten ontstaan.

Waterschappen voeren op regelmatige basis metingen uit om de kwaliteit van het (oppervlakte)water te bepalen. De extra informatie die beschikbaar komt via Boeren Meten Water is echter meer dan welkom, stelt hydrologe Joca Jansen van het Wetterskip Fryslân: “Uit onze metingen komt

een algemeen beeld naar voren, terwijl de situatie van perceel tot perceel enorm kan verschillen. De informatiedichtheid vergroten, daar heeft iedereen baat bij.”

Drogere zomers, meer verzilting

Het bewaken van de kwaliteit van het oppervlaktewater is belangrijk, maar voor boeren zijn grondwatermetingen zo mogelijk nóg belangrijker. “Water ‘van boven’, regen dus, is kwalitatief goed,” licht Joca toe. “Maar als onze zomers droger worden, zal de grondwaterstand minder worden aangevuld door regenbuien. Het gevolg: het grondwater wordt zouter. Met alle consequenties van dien voor de gewassen die worden verbouwd.”

Zélf ervaren wat feitelijke situatie is

De metingen van de boeren en het waterschap moeten uitwijzen hoe ernstig de verzilting inmiddels is. Joca: “Ik verwacht dat de uitkomsten voor sommige boeren geruststellend zullen zijn. Andere boeren zullen er juist van schrikken hoe ondiep het zoute water al zit. Dáárin schuilt de grootste meerwaarde van dit project: zélf ervaren wat de feitelijke situatie op het eigen perceel is. Want van daaruit kunnen we gezamenlijk gaan nadenken over maatregelen die we kunnen nemen om verzilting tegen te gaan.”

Zout meten in Noordkop

Boeren Meten Water is ook in Noord-Holland officieel van start gegaan. Op 22 maart konden de leden van de Watercommissie in het Noordelijk Zandgebied Aqua Mobiles in ontvangst nemen. Met deze instrumenten kunnen ze het zoutgehalte meten in het oppervlaktewater op hun perceel.

De Watercommissie startte enkele jaren geleden al met het meten van zoutgehaltes, in het project NZG Meet. Met het project Boeren Meten Water, opgezet door LTO Noord, Acacia Water en het waterschap, heeft NZG Meet een nieuwe impuls gekregen. De zoutmetingen kunnen nu worden voortgezet met nieuwe technieken, die door Acacia Water zijn ontwikkeld. De Aqua Mobiles zijn gekoppeld aan een digitaal platform, waarmee deelnemers inzicht kunnen krijgen in elkaars metingen.

Vergroten kennis

Ook het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier verricht metingen. Al die meetgegevens worden gebruikt om na te gaan hoe de verzilting zich in het Noordelijk Zandgebied ontwikkelt. Op deze manier wordt gewerkt aan het vergroten van de verziltingskennis en aan het ontwikkelen van passende handelingsperspectieven. Naast zoutmeters zijn er in het Noord-Hollandse project ook nutriëntenmeters beschikbaar. Ook deze meters leveren een bijdrage aan het vergroten van de kennis over het watersysteem.

Verzilting: een groeiend probleem

Verzilting, dat wil zeggen zout/brak bodemvocht of (grond)water, wordt in toenemende mate een probleem. Akkerbouwers, bollentelers en andere agrariërs in de Waddenregio hebben in toenemende mate te maken met verzilting.

De Waddenregio heeft vruchtbare bodems. Maar tegelijkertijd is in het gebied sprake van een dunne laag zoetwater, met daaronder zout grondwater. Door klimaatverandering, bodemdaling en zeespiegelstijging is de verwachting dat de hoeveelheid zoetwater afneemt en het zoute grondwater vanuit de ondergrond omhoog trekt naar de wortelzone. Hierdoor kan zoutschade aan landbouwgewassen ontstaan.

Verziltingskaart

Het project Spaarwater (www.spaarwater.com) ontwikkelde en beproefde in Noord-Nederland verschillende maatregelen om verzilting tegen te gaan en om de beschikbaarheid van voldoende schoon zoetwater zeker te stellen. Het huidige en toekomstige verziltingsrisico is in kaart gebracht door de dikte van de zoetwaterlens te berekenen. Het risico is het grootst (lees: de zoetwaterlens is klein) in gebieden met een grote kwelflux en bij bodems met

een slecht doorlatende laag rondom drainniveau op een doorlatende laag. Een grote kwelflux is terug te vinden in laag gelegen polders of percelen.

Op de onderstaande kaart is te zien waar het risico op verzilting het grootst is.

Colofon

Boeren Meten Water is een initiatief om te komen tot een vorm van participatieve monitoring en waterbeheer. Agrariërs en waterschappen slaan hiervoor de handen ineen, door samen metingen uit te voeren. Het gedeelde doel van 'Boeren Meten Water' is een betere waterkwaliteit, voldoende water en met betrekking tot de landbouw een duurzame productiegroei.

De nieuwsbrief van Boeren Meten water wordt periodiek verstuurd naar belanghebbenden en belangstellenden.

Heeft u een vraag?

Wilt u meer weten over het project? Stuur dan een e-mail naar info@boerenmetenwater.com. Of kijk voor meer informatie op www.boerenmetenwater.nl.

